

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA EFECTUADA AL CARRER DE L'HOSPITAL,
26-30, (BARCELONA, EL BARCELONÈS)

Codi MUHBA: 025/09

Dates de la intervenció: 9 al 13 de març de 2009

Roger Pahisa i Farrés

Mataró, març 2009

ÍNDIX

- 1. FITXA TÈCNICA**
- 2. SITUACIÓ DEL JACIMENT**
- 3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIIONS ANTERIORS**
- 4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ**
- 5. METODOLOGIA**
- 6. DESCRIPCIÓ DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES**
- 7. CONCLUSIONS**
- 8. BIBLIOGRAFIA**
- 9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC**
- 10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA**

10.1. Documentació fotogràfica

10.2. Documentació planimètrica

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer de l'Hospital, 26-30
UBICACIÓ	Barri del Raval, Districte de Ciutat Vella Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 430861 Y: 4581604 Z: 7,80 m snm
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	9 al 13 de març 2009
PROMOTOR	Casacuberta Marsans, S.A.

2. SITUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ

La intervenció arqueològica de la present memòria es va realitzar al carrer Hospital 26-30, dins del nucli antic de Barcelona, en una zona assentada sobre terrenys quaternaris.

Els orígens de la ciutat de Barcelona se situen al Mont Tàber, molt a prop del mar i dominat al sud pel promontori de Montjuïc, que facilita la defensa del seu litoral. Ben aviat, però, els límits s'anaren expandint pel pla, on només s'aixequen, cap al nord, els turons de Monterols, el Putget, la Creueta, el Carmel, la Muntanya Pelada i el turó de la Peira.

Des del punt de vista urbanístic, podem diferenciar tres zones dins la ciutat.:

1. El nucli antic, prop del mar i dominat al sud pel gran promontori de Montjuïc, que restà emmurallat fins la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Aquest espai inclou:
  - a) Un nucli central conegut com a barri gòtic que correspon a la primitiva ciutat romana.
  - b) Un seguit de petites viles al seu voltant que es van formar en època medieval i que van quedar incloses dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè.
  - c) Els sectors de la Rambla i el Raval, on es troba la present intervenció, que començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins el tercer recinte fortificat de la ciutat que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV.

2. Un seguit de pobles que neixen entorn de la ciutat i que n'acabaran formant part a finals del segle XIX.
3. Per últim hi trobem l'Eixample, una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX, seguint el Pla d'Ildefons Cerdà, quan ja s'havien enderrocat les muralles que impediien el creixement urbanístic de Barcelona.

3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

El carrer Hospital, que pren el nom de l'Hospital de la Santa Creu creat el 1401, es troba al barri del Raval, situat a l'oest de la Rambla i limitat pel Paral·lel, les rondes de Sant Pau i Sant Antoni.

Les primeres notícies que ens parlen d'algun tipus d'establiment humà a la zona ens porten al Neolític Antic, tal com ho semblen demostrar les restes arqueològiques trobades a la caserna de Sant Pau del Camp. Aquests barris, que resten a ponent de la Rambla, foren, durant molts segles, un conjunt d'horts, camins i rieres, que lentament s'anaven convertint en carrers.

El carrer Hospital, que en època romana formava part del *suburbium* de la ciutat, fou una important via de comunicació de la ciutat des dels inicis, ja que es tractava de la continuació fora muralles del *cardo maximus* que al nord-oest desembocava al Portal de la Boqueria.

El progressiu creixement urbanístic de la ciutat emmurallada obligà ja en època medieval –segle XIII- a construir un altre circuit de muralles que tenia com a límit la Rambla, reafirmant-se el caràcter vial del carrer Hospital en quedar davant per davant d'una de les portes de la ciutat.

Aquesta nova línia no inclogué dins els seus murs la futura zona del Raval, però sí que determinà el seu ús i caràcter. En aquest moment s'intentà utilitzar el Raval com a espai per instal·lar tots aquells oficis o activitats que dins la ciutat emmurallada podien ser molestos o contraindicats (malalties contagioses, prostitució, feines sorolloses, etc.).

Per altra banda, s'hi van començar a instal·lar un nombre important d'ordes religiosos. De la rellevància que prengué la zona en època medieval n'és testimoni el fet que només un segle més tard –finals del segle XIV- Barcelona eixamplà el seu recinte emmurallat per incloure-hi el Raval.

Amb la construcció d'aquest segon recinte fortificat, el carrer Hospital va esdevenir la via que unia el centre polític i administratiu de Barcelona, traslladat de nou a la plaça Sant Jaume, amb el Portal de Sant Antoni.

Entre els segles XV i XVII el barri continuà tenint les mateixes funcions que en època medieval, mantenint un baix poblament i nombroses zones desocupades, i amb preferència en aquest sector de la ciutat s'establiren alguns oficis com són terrissaires i carnisers. Aquesta última activitat apareix situada al Pla de la Boqueria com a carnisseria del Pont de Campderà als documents reguladors de la Mostassafia al segle XV (BAJET, 1998)

S'incrementà el nombre d'edificis destinats als serveis ciutadans i sobretot a les institucions religioses, com a resultat de la contrarreforma. Bona mostra en són les construccions dedicades a la beneficència: la Casa de la Convalescència, la Casa dels Infants Orfes, la Casa de la Caritat, el Convent del Bonsuccés, etc ...

Cal fer menció especial a l'Hospital de la Santa Creu, que dóna nom al carrer, i que començà a crear-se el 1401 mitjançant la unificació en un de sol, d'un seguit d'hospitals depenents tant del municipi com de l'església, entre els quals es comptaven l'hospital d'en Colom, el d'en Guitart, l'hospital de Messells, la casa de Maternitat de Sant Macià, etc... Sota la protecció reial, la iniciativa es cristal·litzà en la fundació de l'Hospital de la Santa Creu.

Als segles XVIII i XIX el paisatge urbà experimentà canvis importants en barri.

L'any 1704 es van començar a endegar projectes per convertir La Rambla en un passeig, plantant-hi arbres. L'any 1775 fou enderrocada la part de les muralles propera a les Drassanes i cap a finals del segle XVIII es va urbanitzar el carrer i la Rambla es va convertir en un passeig.

Al Raval s'obriren nous carrers i famílies burgeses es van instal·lar al barri, portant amb elles les seves indústries, i ocupant les fàbriques i els espais oberts.

Aquest fet provocaria l'aparició i el desenvolupament de l'habitatge obrer, el qual té com a conseqüència una notable transformació del teixit urbà.

L'abandonament de les residències senyoriales, el trasllat de les indústries a altres llocs de la ciutat o fora d'aquesta i les diferents onades d'immigració en el decurs del segle XX anaren abocant el Raval cap a la marginalitat.

Pel que fa als **antecedents arqueològics**, són nombroses les intervencions que s'han dut a terme en aquesta zona, no obstant cal destacar per la seva proximitat i rellevància l'excavació realitzada a l'edifici del C/ Hospital, 26, que és on s'ha de connectar el clavegueró, l'obertura del qual és l'objecte de la present memòria:

Es tracta de la intervenció dirigida per Jordi Alsina i Rafael Dehesa, a la finca del C/ Hospital 26-30/ Carrer de la Morera 2-4 a (ATICS S.L.), on es va documentar un gran volum de restes d'estructures domèstiques d'època moderna, i dos trams de murs datats en època medieval, els quals havien estat reaprofitats en èpoques posteriors.

De les restes documentades, cal esmentar les restes parcials d'un forn de ceràmica datat al s.XIII, el qual conservava part de la graella, les parets laterals i la solera. També cal donar èmfasi a la documentació en una zona molt localitzada del solar, les restes de murs datats al s.II, així com la troballa excepcional d'un monument funerari d'època romana, on han aparegut les restes òssies de diversos individus, així com un retall d'argila emprat com a ossera de la mateixa època just al costat.

4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

El seguiment arqueològic de la present memòria es va originar arran d'una obra promoguda per la societat Casacuberta Marsans, S.A per tal de realitzar una rasa per la construcció d'un clavegueró. Com que l'àrea afectada forma part d'una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric de la ciutat de Barcelona, es va plantejar la necessitat de realitzar una intervenció arqueològica preventiva.

El control arqueològic de l'obra s'encarregà a l'empresa de gestió arqueològica ATICS, S. L., i l'arqueòleg Roger Pahisa en va assumir la direcció tècnica. Els treballs de control es dugueren a terme entre els dies 9 i 13 de març de 2009, sota la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Pel que fa als treballs d'excavació i construcció del clavegueró, van ser executats per Unitat Operativa de Sanejament de l'Ajuntament de Barcelona.

Amb el seguiment arqueològic, es pretenia, d'una banda, localitzar i documentar possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, i, de l'altra banda, i relacionat amb la primera, obtenir la màxima informació possible de l'àrea afectada per tal de complementar els estudis realitzats fins a l'actualitat. En aquest sentit s'ha de tenir en compte que, tal com figura al Projecte d'intervenció arqueològica al carrer de l'Hospital, 26-30 del Museu d'Història de la Ciutat:

- a) La zona forma part del *suburbium* de la ciutat romana.
- b) En una intervenció de l'any 1998, dirigida per l'arqueòloga Núria Miró, es documentà un mausoleu d'època romana, de l'alt imperi, en una de les cantonades de la plaça de Sant Agustí, tocant al carrer Hospital.

- c) Es troba en el sector del portal de la Boqueria, en la muralla que delimitava un dels primers recintes murats en època medieval.
- d) La zona es troba al recinte emmurallat medieval, al costat d'una de les vies tradicionals d'accés a la ciutat des d'època romana.
- e) Hi ha antecedents, en la zona del mercat de Sant Josep (la Boqueria), des del segle XI a finals del segle XIII.

5. METODOLOGIA

L'excavació per la instal·lació del clavegueró es va realitzar en forma de mina, de manera que es va procedir a obrir un pou, de forma manual amb un martell hidràulic per enretirar el paviment del carrer i arribar a la cota desitjada, per posteriorment excavar en mina cap al centre del carrer, de manera que no fos necessari interrompre la circulació de vehicles en aquest.

Tot i tractar-se d'un pou i un túnel en mina, la metodologia emprada és la mateixa com si es tractés d'una excavació arqueològica en extensió, ja que la tasca de l'arqueòleg continua sent la de recollir la major quantitat de dades possibles sobre les troballes i així poder-ne donar una informació històrica detallada.

Per tal d'aconseguir aquest últim objectiu, cal seguir una metodologia sistemàtica i adequada. La que s'ha realitzat en aquesta excavació s'inspira en el mètode de registre utilitzat per E.C.Harris i per A.Carandini (Harris, 1991; Carandini 1997). Es tracta de registrar objectivament els elements i estrats que s'exhumen, realitzant una numeració correlativa d'aquests, sota el nom d' "Unitat Estratigràfica" (u.e.) que individualitza els uns dels altres. Cada u.e. es registra i s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, la situació en les plantes i seccions i la posició física respecte a la resta d'unitats estratigràfiques amb les quals es relaciona.

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic, el qual està compost per plantes i per seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i sincrònica, de les troballes realitzades. I finalment el material fotogràfic imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

6.- DESCRIPCIÓ DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

Els treballs van consistir en l'obertura d'un pou de forma quadrangular de 110 cm de costat, excavat a la vorera, davant de la façana dels números 26-30 del carrer Hospital, fins a arribar a una profunditat total de 180 cm, per excavar després un túnel fins al centre del carrer i aconseguir la unió entre el clavegueró provinent de l'immoble i el clavegueram principal, que discorre pel mig del carrer. La llargària de la rasa no va superar el 2,5 metres.

La seqüència estratigràfica observada al pou va ser la següent:

La vorera, encara provisional, del immoble, era de formigó (**u.e.1**) de 10 cm de profunditat; per sota, apareixia un estrat de sauló (**u.e.2**) amb diversos serveis (aigua, gas i electricitat), que passaven a 55cm de profunditat. Aquest cobria la **u.e.3** formada per argiles vermelles, molt netes, sense presència de cap tipus de carbonet ni material arqueològic i que apareixia fins als 115 cm de profunditat respecte el nivell de circulació actual (6,65 m.s.n.m.), on s'observa ja el torturà (**u.e.4**) que es va documentar fins al final del pou a 180 cm.

El tram de mina excavat, va afectar només la **u.e.4** i no va donar cap altre estrat ni material arqueològic.

7.- CONCLUSIONS

El control arqueològic al carrer Hospital 26-30, motivat per la construcció d'un clavegueró des de l'immoble al clavegueram central del carrer ha donat resultats negatius pel que fa a l'aparició de restes arqueològiques.

Malgrat les importants troballes arqueològiques documentades en la intervenció duta a terme al solar del C/ Hospital 26-30 (vegeu apartat dels Antecedents), on s'inicia el clavegueró, durant la intervenció objecte de la present memòria no s'ha pogut documentar cap indici de restes arqueològiques. Creiem que aquest fet pot ser degut, d'una banda a la reduïdes dimensions de la rasa (2,5 m. de llargària i 1,10 d'amplada) i de l'altra al constant moviment de terres que ha suportat aquesta zona de la ciutat.

Així doncs, caldrà esperar futures intervencions en aquesta zona, que ens ajudin a comprendre millor una part de la història de la ciutat de Barcelona.

8.- BIBLIOGRAFIA

ALSINA , J. ; DEHESA, R. (2007) : Informe preliminar de la intervenció arqueològica realitzada al C/ Hospital 26-30 i C/ de la Morera 2-4(Barcelona, Barcelonès). Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Inèdit.

CARANDINI, A. (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica.* Crítica. Barcelona.

DD.AA.. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat.* Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

DD.AA. (1995): *La formació de la Barcelona medieval, vol 2 a Història de Barcelona.* Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

PUIG PUIG i VERDAGUER, F. (1999): "Ciutat i muralla de Bàrcino". A: DD.AA. *Del romà al romànic. Història, art i cultura de la Tarraconense mediterrània entre els segles IV i X.* Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

DURAN i SANPERE, A. (1972-75): *Barcelona i la seva història.* Enciclopèdia Catalana Aedos. Barcelona.

DURAN i SANPERE, A. (1975): *Història de Barcelona. De la prehistòria al segle XVI.* Enciclopèdia Catalana Aedos. Barcelona.

FABRE, J : HUERTAS, J.M.^a (1980): *Tots els Barris de Barcelona,* Ed.62

GALERA, M.; ROCA, F.; TARRAGÓ, S. (1982): *Atles de Barcelona.* Barcelona.

HARRIS, Edward C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica.* Crítica. Barcelona.

PALET MARTÍNEZ, J.M. (1994): *Estudi territorial del Pla de Barcelona.* Estudis i memòries d'arqueologia de Barcelona, 1. Ajuntament de Barcelona.

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Nom de la intervenció: Intervenció arqueològica preventiva efectuada al c/ de l'Hospital 26-30 de Barcelona.				UE : 1	
Sector: pou de mina		Codi MHCB: 025/09		Cronologia: Època contemporània	
DEFINICIÓ :	ESTRAT – Paviment				
DESCRIPCIÓ :	Paviment de formigó.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	2	Es cobert per		
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Nom de la intervenció: Intervenció arqueològica preventiva efectuada al c/ de l'Hospital 26-30 de Barcelona.				UE : 2	
Sector: pou de mina		Codi MHCB: 025/09		Cronologia: Època contemporània	
DEFINICIÓ :	ESTRAT – Aportació dels serveis.				
DESCRIPCIÓ :	Paquet de sauló aportat en relació als diferents serveis existents (aigua, gas, llum...) a 10 cm de profunditat				
MATERIAL DIRECTOR :	Plàstic i cablejat				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	3	Es cobert per	1	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

Nom de la intervenció: Intervenció arqueològica preventiva efectuada al c/ de l'Hospital 26-30 de Barcelona.			UE : 3	
Sector: pou de mina		Codi MHCB: 025/09		Cronologia: -
DEFINICIÓ :	ESTRAT- Argiles vermelles			
DESCRIPCIÓ :	Argiles vermelles sense presència de materials ni carbonets que apareixen a uns 75 cm de profunditat			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a 3		Es cobert per 2	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Nom de la intervenció: Intervenció arqueològica preventiva efectuada al c/ de l'Hospital 26-30 de Barcelona.			UE : 4	
Sector: pou de mina		Codi MHCB: 025/09		Cronologia: -
DEFINICIÓ :	ESTRAT- Torturà			
DESCRIPCIÓ :	Geològic			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per 3	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

10.- DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

10.1. Documentació fotogràfica

Foto 1: Vista del carrer Hospital als números 26-30.

Foto 2: Vista de la façana carrer Hospital als números 26-30 cantonada amb carrer Morera

Foto 3: Vista de l'excavació del pou de mina a la vorera del carrer Hospital .

Foto 4: Pou de mina i serveis d'electricitat.

Foto 5: Vista del pou en l'inici de l'excavació de la mina.

Foto 6: Vista del fons de la mina

10.2.Documentació Planimètrica

